

نگاهی دوباره به «آبه‌نومیکس»

مایکل رابرتز / برگردان: آرام نوبخت

سال ۲۰۱۲ وقتی نخست‌وزیر ژاپن به قدرت رسید، سیاست اقتصادی جدیدی را در دستور کار قرار داد که قرار بود ژاپن را از رکود ضد تورمی^۱ ظاهراً دائمی خود خارج کند. این سیاست سه رکن داشت:

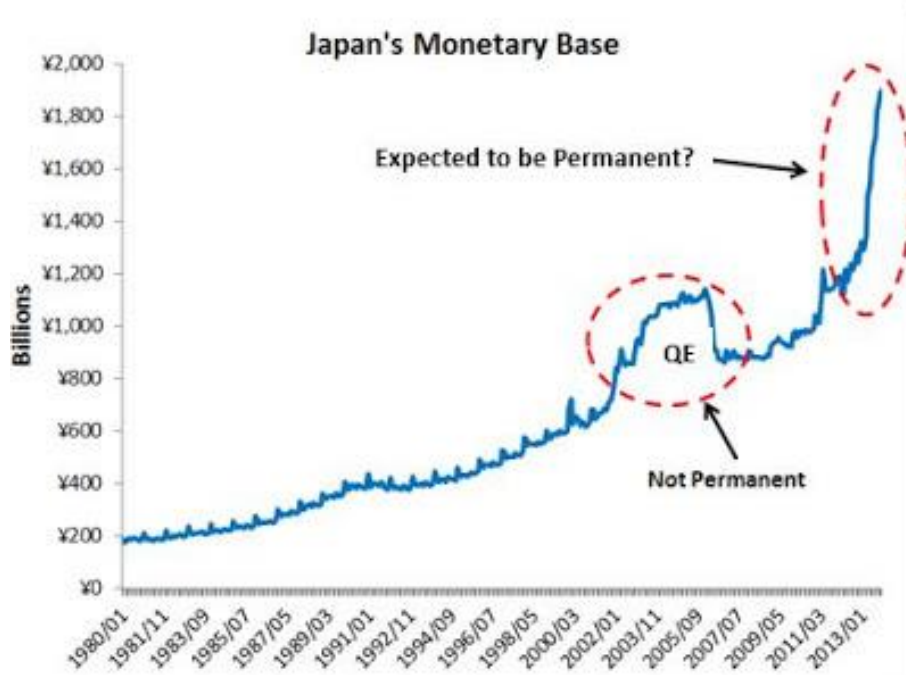
(۱) چاپ پول و کاهش نرخ‌های بهره به صفر و زیر آن به منظور تشویق مخارج مصرفی یا اصطلاحاً «سیاست پولی غیرمتعارف».

(۲) افزایش مخارج دولتی و کسری بودجه قابل توجه برای «راه اندازی پمپ‌ها»ی اقتصاد به همان سبکی که سنتاً در سیاست‌های کینزی مقرر شده است.

(۳) معرفی «اصلاحات ساختاری»، یعنی مقررات‌زدایی از بازار و بازار کار با رویکرد نئولیبرالی.

بن برنانکه، سرپرست سابق بانک مرکزی امریکا و معمار «سیاست پولی غیرمتعارف» برای مشاوره درباره این رکن اول به نشست کابینه آبه رفت.

پایه پولی ژاپن

¹ Deflationary Stagnation

پال کروگمن، مبلغ بزرگ سیاست های تشویقی کینزی نیز برای مشاوره دربارهٔ دومین رکن سفر کرد؛ درحالی که آبه در تلاش بود سومین رکن سیاست خود را با کاهش تند مالیات شرکتها و تضعیف قوانین کار اجرا و تکمیل کند.

بودجهٔ دولت ژاپن

در نوشته‌های پیشین اشاره کرده بودم که «آبه‌نومیکس» به‌واقع در حکم آخرین تقلاي سیاست‌های رسمی اقتصادی در تمامی شاخه‌های آن بود برای ظاهراً پایان دادن به رکود بلندمدت ژاپن. اما این سیاست کارایی نمی‌داشت مگر سودآوری سرمایه احیا می‌شد و سرمایه‌گذاری خصوصی خیز برمی‌داشت.

یکی از اهداف کلیدی «آبه‌نومیکس» این بود که تورم قیمتی را در سطح خرده فروشی به سالانه ۲ درصد افزایش دهد. این سیاست ظاهراً قرار بود شهروندان ژاپنی را تشویق به هزینه‌کردن بیش‌تر و توقف پس‌انداز بیش از اندازه‌ای کند که نتیجهٔ تورم منفی سال‌های قبل بود. تصور بر این بود که مجموع سیاست‌های پول‌گرایی و کینزینیسم به ثمر خواهد رسید.

نرخ تورم ژاپن

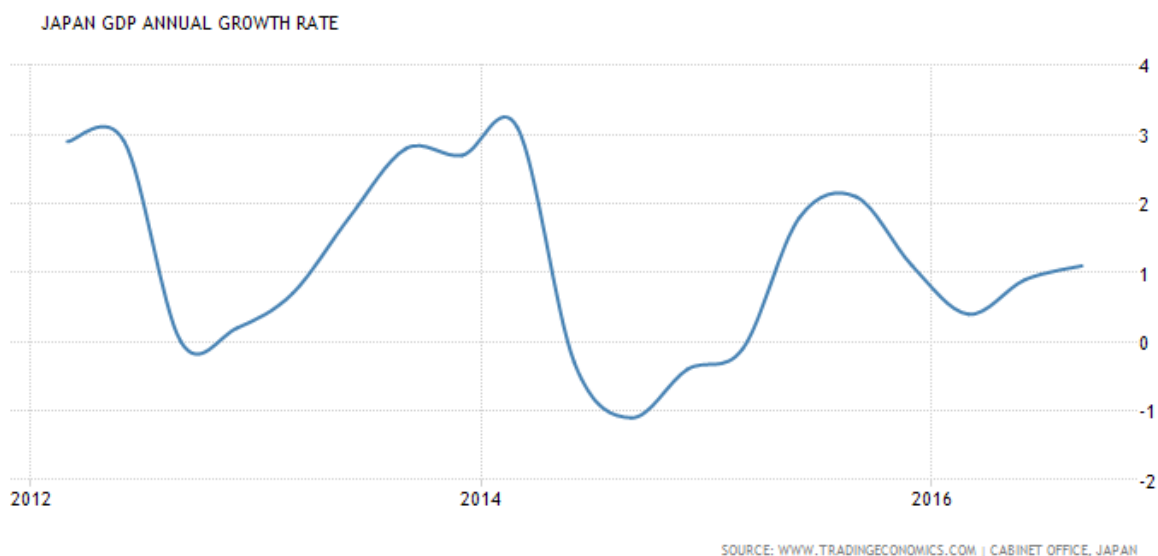
جدیدترین داده‌های ژاپن نشان دهنده شکست مفتحخانه این سیاست‌ها هستند. قیمت‌های مصرفی سالانه روبه کاهش‌اند و نه افزایش. شاخص خالص قیمت‌های مصرفی (که شامل محصولات نفتی می‌شود، اما مواد غذایی تازه و پرنوسان را در نظر نمی‌گیرد) سال ۲۰۱۶ در قیاس با یک سال پیش ۰,۳ واحد درصد کاهش یافت که دهمین کاهش ماهیانه متوالی محسوب می‌شد.

نرخ تورم خالص ژاپن

تا جایی که به رشد اقتصادی برمی گردد، آبه‌نومیکیس به شکل مفتضحانه‌ای شکست خورده است. امسال رشد تولید ناخالص داخلی واقعی برای رسیدن به ۱ درصد تقلا می‌کند، این رقم به مراتب پایین‌تر از سطوح زمانی است که آبه در میانه «بهبود» بعد از رکود بزرگ روی کار آمد.

رشد سالانه تولید ناخالص داخلی

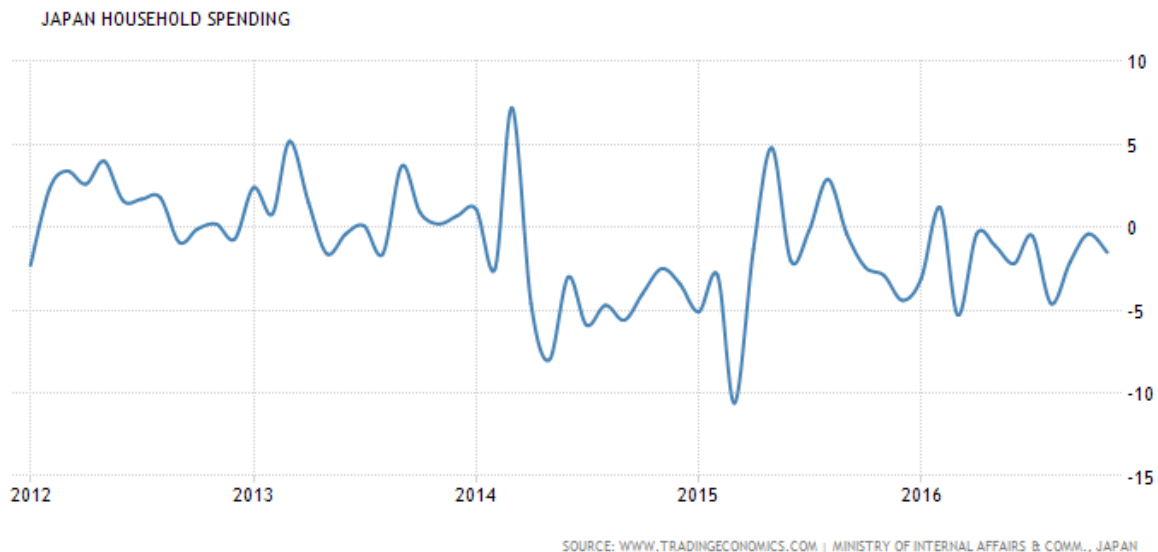
این که تولید ناخالص داخلی سرانه بیش‌تر افزایش پیدا کرده به دلیل تحلیل رفتن جمعیت سالخوره ژاپن است.

سرانه تولید ناخالص داخلی

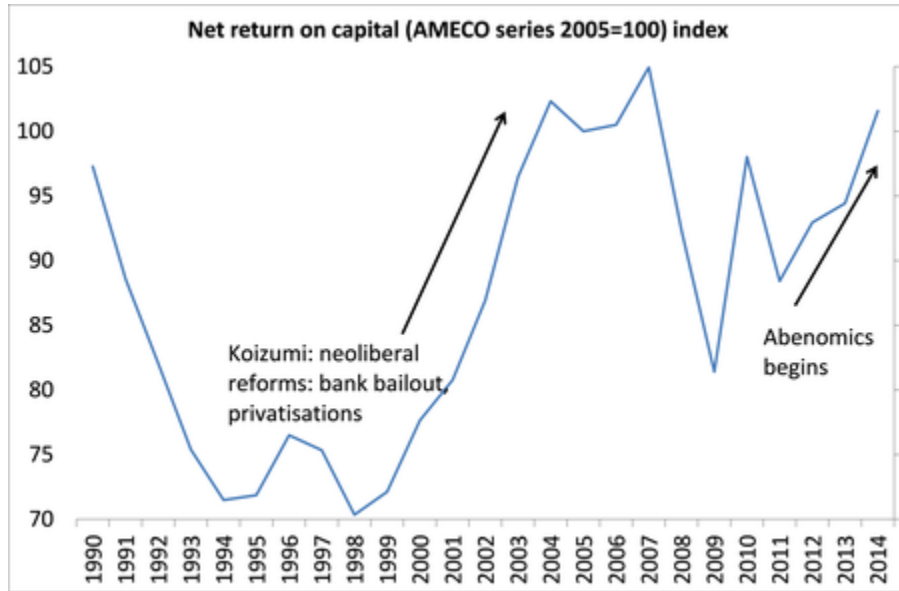
اما همین افزایش ناچیز و نحیف تولید ناخالص داخلی هم شکست عمیق‌تر سیاست‌های کینزی را پنهان می‌کند. مشوق‌های مالی و انبساط پولی منجر به افزایش مخارج خانوار نشده‌اند. برعکس، خانوارهای ژاپن همچنان کم‌تر هزینه می‌کنند.

مخارج خانوار

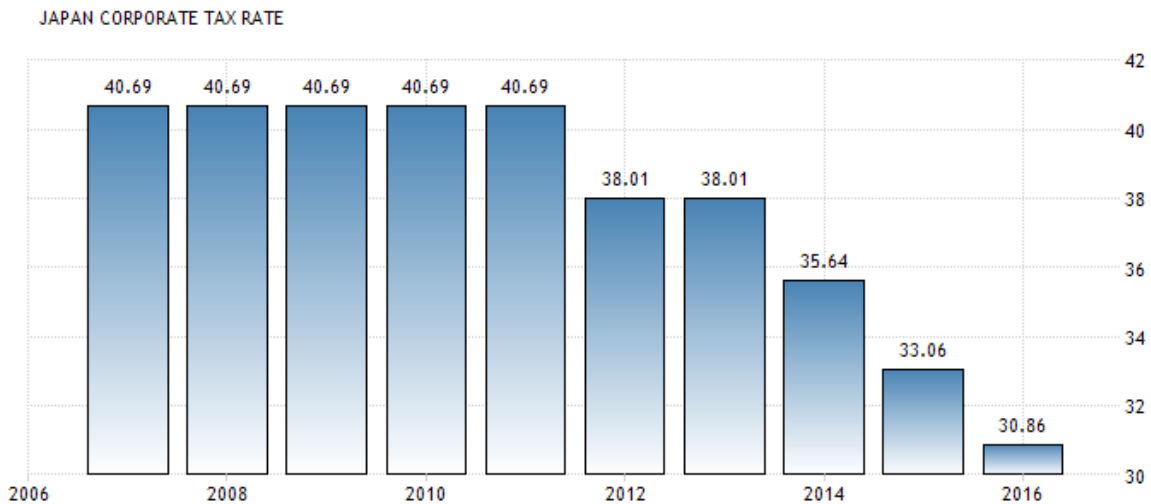
اما به چه دلیل؟ پاسخ به این سؤال در موفقیت نسبی سومین رکن (محرک واقعی آبه‌نومیکس) نهفته است، یعنی تلاش برای افزایش سودآوری سرمایه و بهره‌وری کار برای روی پا نگاه داشتن سرمایه‌داری ژاپن. با سیاست‌های آبه‌نومیکس سودآوری بازگردانده شده است. سودآوری ژاپن در سراسر دهه ۱۹۹۰ در فاز نزولی بلندمدت قرار داشت و این روند تنها با اعمال سیاست‌های نئولبرالی سابق نخست وزیر کویزومی و رونق‌آوری جهانی در دهه ۲۰۰۰ معکوس شد. اما «رکود بزرگ» شاهد سقوط ۲۵ درصدی سودآوری بود. آبه‌نومیکس شروع به بازگرداندن سودآوری سرمایه کرد.

شاخص خالص بازده سرمایه (سال پایه: ۲۰۰۵)

آبه به دو شکل به این هدف رسید. اول، کاهش تند مالیات بر شرکت ها.

نرخ مالیات شرکت ها

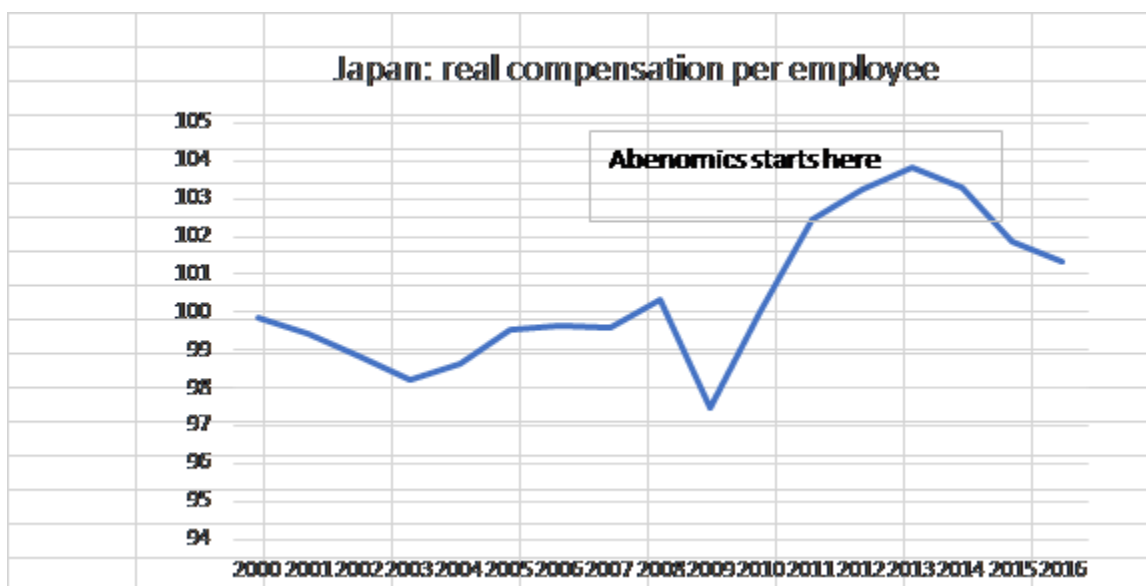
SOURCE: WWW.TRADINGECONOMICS.COM | NATIONAL TAX AGENCY JAPAN

و دوم این که وقتی از مالیات بر سود شرکت ها کاسته شد، یک مالیات بر فروش ویژه بر سهم پرداختی کارگران بابت تأمین اجتماعی وضع شد.

سهم پرداختی کارکنان بابت تأمین اجتماعی

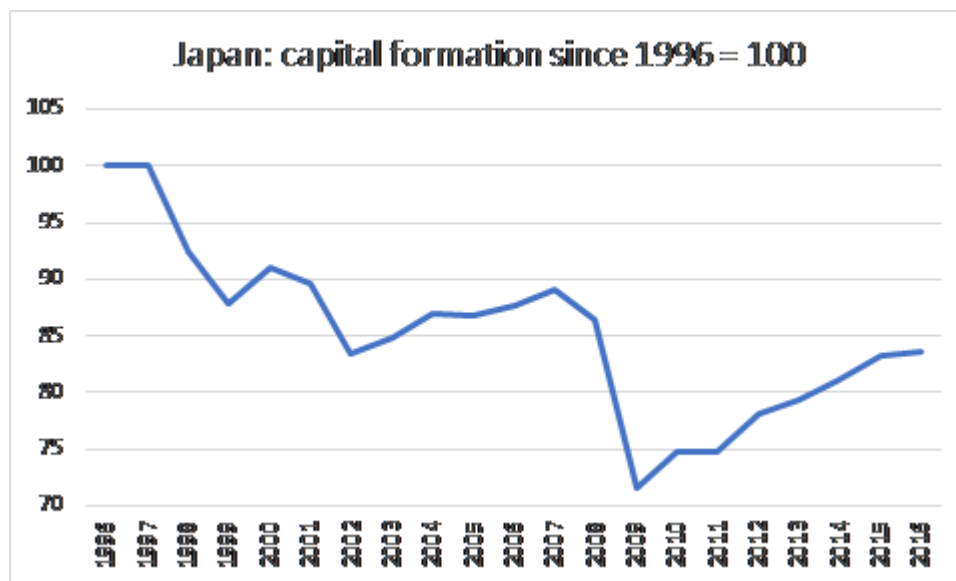
نتیجه این امر کاهش قابل ملاحظه سهم کارگران از درآمد ملی به نفع سهم سود بود. سرانه دستمزدهای واقعی و همراه آن مخارج خانوار سقوط کردند.

با این حال به نظر می‌رسد که شرکت‌های ژاپنی علی‌رغم بهبود سودآوری همچنان آماده نیستند که سرمایه‌گذاری خود را به مقدار تعیین کننده‌ای بالا ببرند. چرا که تشکیل سرمایه‌گذاری واقعی سودآور هنوز

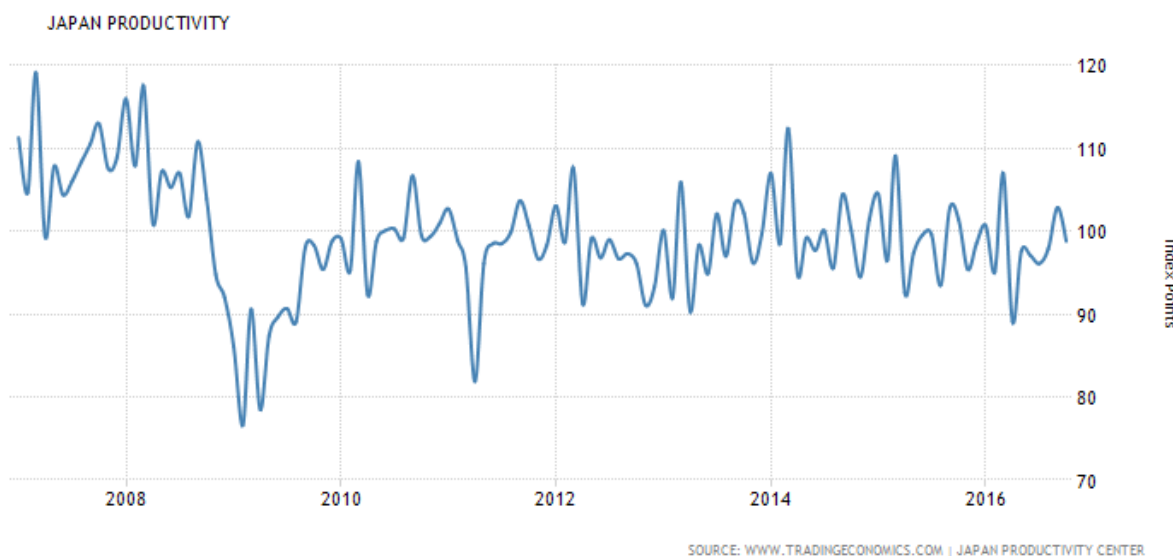
ضعیف است و کاهش مالیات شرکت‌ها برای خنثی کردن این معضل کفایت نمی‌کند. تشکیل سرمایه تقریباً ۲۰ درصد پایین‌تر از اواخر دهه ۱۹۹۰ و هنوز پایین‌تر از نقطه اوج سال ۲۰۰۷ است.

ژاپن: تشکیل سرمایه (۱۹۹۶ = سال پایه)

در نتیجه بهره‌وری ژاپن به ازای هر کار به هیچ وجه در دوره آبه‌نومیکس افزایش نیافته است.

بهره‌بری ژاپن

بنابراین بعد از چهار سال تجربه آبه‌نومیکس و به‌کارگیری همهٔ سلاح‌های اقتصاد متعارف و پرداخت به مشاورین اصلی آن برای کمک، سرمایه‌داری ژاپن همچنان دستخوش رکود است و درآمد واقعی کارگران رو به تنزل.

